

УДК 378:004

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ГАЛУЗІ ІКТ У КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Олена Білоус

У статті розглянуто питання підготовки вчителів до використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній діяльності у країнах Європейського Союзу. Визначено місце підготовки майбутніх вчителів у галузі ІКТ у системах педагогічної освіти різних країн та висвітлено основні кроки, що були зроблені у напрямку її вдосконалення.

Ключові слова: педагогічна освіта, підготовка у сфері ІКТ, країни Європейського Союзу.

Важливою характеристикою сучасного етапу розвитку освіти є посилення уваги до професійної підготовки вчителів. На думку Європейської Комісії, саме вчителі відіграють ключову роль у розвитку людського потенціалу та формуванні світогляду майбутніх поколінь. Удосконалення педагогічної освіти у цьому ракурсі розглядається як одна з необхідних умов втілення Лісабонської стратегії, прийнятої Європейською Радою у березні 2000 року [1].

Різні аспекти питання професійної підготовки майбутніх учителів знайшли своє відображення у фундаментальних документах, що визначають сутність освітньої політики Європейського Союзу, серед яких: робочі програми «По досягненню цілей систем загальної та професійної освіти у Європі» та «Єдині європейські принципи визначення педагогічних компетентностей та кваліфікацій», «Висновки Ради ЄС від 12 травня 2009 року щодо стратегічної рамки співробітництва в освіті та професійній підготовці» та ін.

Одним із пріоритетних предметів вивчення, обміну досвідом та вдалими практичними застосуваннями є питання підготовки майбутніх учителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій. Згідно з «Висновками Ради Європейського Союзу та представників урядів країн-членів щодо удосконалення професійної підготовки вчителів», здатність використовувати інформаційно-комунікаційні технології для розв'язання різноманітних завдань, а також для власного безперервного професійного розвитку є однією із здатностей, які сучасний учитель має набути під час навчання у педагогічному закладі та у процесі подальшого професійного розвитку [2].

Питання підготовки майбутніх учителів у галузі ІКТ перебуває в епіцентрі багатьох наукових досліджень, зокрема тих, що здійснюються ЮНЕСКО, Організацією економічного співробітництва і розвитку (*Organization for Economic Co-operation and Development*), Європейським профспілковим комітетом з освіти (*European Trade Union Committee for Education*), освітніми мережами Eurydice та European Schoolnet. Їх зусилля спрямовані на визначення основних тенденцій у підготовці вчителів до використання ІКТ у професійній діяльності, досягнення єдиного погляду на сутність та структуру ІК-

компетентності вчителя, вивчення процесів стандартизації ІК-компетентності вчителів у країнах Європи тощо.

Метою цієї статті є визначення місця підготовки майбутніх учителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій в системах педагогічної освіти країн Європейського Союзу.

Джерельну базу дослідження становлять нормативні документи (законодавчі акти, циркуляри, декрети) країн ЄС; доповіді міністерств освіти європейських країн про стан впровадження ІКТ в освіту, підготовлені за ініціативою освітньої мережі European Schoolnet [3]; доповіді країн, що подані в рамках дослідження ОЕСР «ІКТ та професійна підготовка майбутніх учителів» [4], електронна європейська енциклопедія національних систем освіти Eurypedia [5] тощо.

Вивчення джерел показало, що в таких країнах, як Греція, Естонія та Португалія на національному рівні не затверджено жодного нормативного документа, що стосувався б підготовки майбутніх учителів у сфері інформаційно-комунікаційних технологій. Втім, актуальність цього питання в Естонії підтверджується впровадженням у 2005–2007 роках національного проекту «Електронне портфоліо вчителів» («*Teachers' ePortfolio*»), головними завданнями якого було визначено: підтримку професійного розвитку вчителів за допомогою інноваційної системи електронного портфоліо на основі Інтернет-технологій; розвиток компетентностей педагогічних працівників університетів та вчителів у галузі освітніх технологій на усіх трьох рівнях педагогічної освіти – під час професійної підготовки, протягом першого року професійної діяльності та у процесі подальшого професійного розвитку [6].

Відсутні також відомості щодо наявності нормативних документів з питання підготовки майбутніх учителів у сфері ІКТ у Люксембургу, Чехії, на Кіпрі та Мальті. Однак, згідно з доповідями міністерств освіти цих країн [3], педагогічні навчальні заклади приділяють увагу цьому питанню.

Так, до навчальних планів підготовки вчителів Чехії включено один обов'язковий предмет з ІКТ (односеместровий навчальний курс, метою якого є оволодіння студентами навичками користувача ІКТ), а також низка курсів з ІКТ за вибором (створення web 2.0, робота із засобами moodle тощо). Студентам університету Мальти пропонується для вивчення факультативний курс «Ресурси та інформаційно-комунікаційні технології в освіті». У Люксембурзі професійна підготовка майбутніх учителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій здійснюється у трьох напрямках: у рамках навчальних модулів, шляхом надання можливості обирати спеціалізацію з ІКТ та зобов'язанні використовувати інформаційно-комунікаційних технологій під час проходження педагогічної практики.

У таких країнах, як Австрія, Данія, Ірландія, Фінляндія сформульовані національні рекомендації щодо впровадження ІКТ у професійну підготовку майбутніх учителів. Зокрема, в Австрії – це «Інтернет декларація» («*Internet Declaration*»), прийнята національним урядом у 2010 році [7]. У цьому документі розглянуті найбільш важливі питання застосування ІКТ та мережі Інтернет, що у найближчому майбутньому матимуть значний вплив на австрійську економіку, суспільство, культуру та освіту. У галузі підготовки майбутніх

учителів, Декларація рекомендує впровадження мінімального стандарту ІКТ інфраструктури для всіх закладів педагогічної освіти та удосконалення дидактичного використання ІКТ під час навчання студентів, наприклад, упровадження обов'язкового курсу електронної дидактики та застосування нового навчального програмного забезпечення.

В Ірландії, за розпорядженням Міністра освіти та науки, у 2007 році робочою групою підготовлена доповідь про інтеграцію новітніх технологій у систему освіти – «Ефективне інвестування ІКТ у школи, 2008-2013» (*«Investing Effectively in Information and Communication Technology in Schools, 2008-2013»*) [8]. Згідно наданими у ній рекомендаціями, протягом професійного навчання кожен майбутній учитель має оволодіти уміннями і навичками, що дадуть йому ефективно застосовувати ІКТ у власній професійній діяльності. Також робочою групою було розглянуто питання про необхідність відкриття медіа-центрів на базі педагогічних коледжів і педагогічних факультетів, що надаватимуть студентам доступ до відповідних засобів ІКТ і сприятимуть набуттю практичних навичок.

У свою чергу, у Данії затверджено низку нормативних документів, що включають питання підготовки майбутніх учителів у галузі ІКТ [9]. Це Акт професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та нижчого рівня середньої школи на рівні бакалавра (2006 р.), і Виконавчий наказ щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи та нижчого рівня середньої школи на рівні бакалавра (2007 р.). У листопаді 2007 року Міністерство освіти опублікувало рекомендації для педагогічних навчальних закладів з інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у професійну підготовку майбутніх учителів у вигляді спеціального посібника.

Схожа ситуація й у Фінляндії. Незважаючи на те, що університети країни володіють високим ступенем автономії, важливу роль у розвитку університетської системи освіти відіграють національні стратегічні документи. Одним із останніх є «Програма інформаційного суспільства, 2007–2015» (*Information Society Programme, 2007–2015*), що наголошує на необхідності оволодіння вчителями вміннями інформаційного суспільства [4].

У Бельгії (Фламандська спільнота), Італії, Литві та Словаччині компетентність у сфері інформаційно-комунікаційних технологій розглядається як одна з основних компетентностей учителя, що має бути сформована у процесі його професійної підготовки. Це підтверджується постановою міністра освіти та науки Литви (*Regulations on Teacher Training*) [10], резолюцією Міністерства освіти Словаччини «Стратегія щодо ІКТ в освіті» (*«Strategy for ICT in Education»*) [11].

Парламент Бельгії у грудні 2006 року опублікував Декрет про освіту вчителів (*Decree on Teacher Education*), у якому було визначено зміни, необхідні для підвищення рівня техно-педагогічної компетентності майбутніх учителів. Зокрема, це:

- включення ІКТ компетентності до базових компетентностей учителя;
- реорганізація навчальних планів, що передбачає зменшення кількості навчальних предметів та збільшення часу на формування ІК-навичок [9].

Крім того, у травні 2007 року Фламандське міністерство зайнятості, освіти та професійної освіти (*Flemish Ministry of Employment, Education and Training*) розробило план «Компетентності для суспільства знань, 2007–2009» («*Competencies for the Knowledge Society, 2007–2009*»), вказавши на необхідність підтримки розвитку ІК-компетентності вчителів та визначивши пріоритети у цьому питанні. Згідно з цим планом, педагогічні навчальні заклади мають найбільш повною мірою включати ІКТ у навчальні плани, що сприятиме формуванню у студентів високого рівня компетентності у цій галузі [12].

З 2011/12 навчального року відбулись також зміни у педагогічній освіті Італії. Відповідно до Постанови від 10 вересня 2010 року (*Regulation of 10 September 2010*), професійна підготовка майбутніх учителів має фокусуватися не лише на набутті ними предметних умінь, а й на формуванні міжпредметних компетентностей, у тому числі і у сфері ІКТ [3].

Складником системи педагогічної освіти є підготовка майбутніх учителів у галузі ІКТ у таких країнах, як Болгарія, Іспанія, Румунія та Угорщина. Так, згідно з наказом за № 4316/2008 міністра освіти, науки, молоді та спорту, в Румунії обов'язковим предметом 1 модуля навчання вчителів є «Комп'ютерне навчання» (*Computer-Assisted Instruction*) [13]. У Болгарії на підготовку майбутніх вчителів у галузі застосування аудіовізуальних засобів навчання та інформаційних технологій у педагогічній діяльності відводиться 15 годин [5]. В Іспанії під час навчання у педагогічному закладі майбутні вчителі середніх шкіл мають скласти сертифікаційний курс, що забезпечить питання інтеграції ІКТ у процес викладання [3].

У Великій Британії, Латвії, Нідерландах, Німеччині, Польщі та Швеції підготовка майбутніх учителів у сфері ІКТ здійснюється згідно з вимогами професійних стандартів.

Зокрема, у Німеччині діють «Стандарти професійної підготовки: педагогічні науки» (*Standards for Teacher Training: Educational Sciences*), затверджені в грудні 2004 року на Постійній конференції міністрів освіти та культури. Відповідно до цих стандартів, випускники педагогічних навчальних закладів мають уміти дидактично доцільно інтегрувати інформаційно-комунікаційні технології у професійну діяльність [14].

В Уельсі прийняті «Стандарти для статусу компетентного вчителя Уельсу 2009» («*Qualified Teacher Status Standards Wales 2009*»), що також передбачають володіння вчителем знаннями та вміннями ефективно використовувати ІКТ у викладанні та для підтримки їхнього професійної діяльності [15].

Компетентності, які має демонструвати студент на час закінчення навчання у педагогічному закладі Шотландії, сформульовані у «Стандарті професійної підготовки майбутніх учителів» («*Standard for Initial Teacher Education*») [16]. У цьому документі підкреслюється важливість інтеграції інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки майбутніх учителів як з метою навчання, так і подальшого їх використання у педагогічній діяльності.

Щодо Нідерландів, то тут для розроблення навчальних планів педагогічні заклади використовують стандарт компетентності, затверджений в Акті педагогічних професій (*Education Professions Act*). Він визначає сім основних

компетентностей учителя. ІКТ компетентність включено [5].

У Польщі стандарти професійної підготовки вчителів прийняті Постановою міністра науки та вищої освіти (*Regulation of the Minister of Science and Higher Education*) від 17 січня 2012 року [17]. Вони визначають як загальні, так і конкретні результати навчання, серед яких вміння у галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

У Швеції, згідно з офіційним документом про присвоєння кваліфікації вчителя (*Teaching Qualifications*), студенти педагогічних навчальних закладів мають демонструвати вміння використовувати інформаційні технології в педагогічній діяльності та для професійного розвитку [18].

Упродовж останнього десятиліття розвиток інформаційно-комунікаційних технологій є одним із пріоритетних напрямків діяльності уряду Франції. Основна мета низки розроблених та здійснених проектів – зробити інформаційно-комунікаційні технології та Інтернет доступними для кожного.

Важливим етапом на шляху до цього стало прийняття в 2002 році прем'єр-міністром «Плану для цифрової держави в інформаційному суспільстві» («*RESO/2007 Plan for a Digital State in the Information Society*»), спрямованого на досягнення Францією до 2007 року рівня передових держав у галузі інформаційно-комунікаційних технологій [19].

Однією з шести французьких програм, тісно пов'язаних із планом RESO/2007 та ініційованих Міністерством освіти, вищої освіти та досліджень, стала програма «ІКТ навчання та підтримка» («*ICT Training and Support*»). Цією програмою охоплено всю освітню спільноту: керівний персонал, педагогічні кадри, інструкторів, адміністративний, технічний та науковий штат. Вона також стосується учнів та студентів, так як передбачає впровадження сертифікатів кваліфікації у галузі інформаційних технологій та Інтернету (*IT and Internet Proficiency Certificate*): сертифікату B2i® у шкільну освіту та сертифікату C2i® рівень 1 у вищу освіту.

Щодо професійної підготовки майбутніх учителів, програмою було передбачено введення сертифікату C2i рівень 2. Після проходження терміну випробування (2004–2005 роки), з 2006 року цей сертифікат упроваджений у навчальний процес вищих педагогічних закладів. Щоб отримати право здійснювати професійну діяльність, наприкінці навчання студенти мають підтвердити свою компетентність у галузі використання ІКТ.

Дослідження показало, що сьогодні у більшості країн Європейського Союзу підготовка майбутніх учителів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій є невід'ємним складником систем педагогічної освіти. Так, на національному та міжнародному рівнях прийнято низку нормативних документів, що спрямовані на розв'язання цього питання. У багатьох країнах компетентність у галузі інформаційно-комунікаційних технологій розглядається як одна з базових компетентностей учителя, яких він має набути за час свого навчання та розвивати у процесі професійної діяльності. Зокрема, у частині країн вимоги до підготовки майбутнього вчителя у галузі ІКТ визначені професійними стандартами, відповідно до яких педагогічні навчальні заклади включають обов'язкові чи/та факультативні спеціалізовані курси з ІКТ у їх навчальні плани.

Список використаних джерел:

1. *Common European Principles for Teacher Competences and Qualifications* – European Commission, 2004 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/principles_en.pdf.
2. *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council of 15 November 2007, on improving the quality of teacher education Europe / Official Journal of the European Communities*, C 300/6 of 12.12.2007 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:300:0006:0009:EN:PDF>.
3. *Insight Country Reports on ICT in Education* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://insight.eun.org/w/en/pub/insight/policy/policies/2009_country_reports.htm.
4. *CERI – ICT in Initial Teacher Training: Country reports* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/edu/ceri/ceri-ictandinitialteachertraining.htm>.
5. *Eurydice – The European Encyclopedia on National Education Systems* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php?title=Home>.
6. *Compendium of Good Practice Cases of e-learning*. – Danish Technological Institute (ed.), 2008 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc/elearningcomp_en.pdf.
7. *Österreichische Internetdeklaration* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elsa20.schule.at/uploads/media/OEsterreichische_Internetdeklaration.pdf.
8. *Investing Effectively in Information and Communications Technology in Schools, 2008–2013 – The Report of the Minister's Strategy Group* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ncte.ie/media/Final%20ICT%20Strategy_group_report.pdf.
9. *Rizza C. ICT and Initial Teacher Education: National Policies – OECD Education Working Papers, No. 61, OECD Publishing, 2011* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dx.doi.org/10.1787/5kg57kjj5hs8-en>.
10. *Regulation on Teacher Training – The Commandment of Minister of Education and Science, 01.08.2010, № V-54* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.smm.lt/prtm/docs/mkt/Pedagogu_rengimo_reglamentas_20100108.pdf.
11. *Stratégia informatizácie regionálneho školstva, 2008* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-46267?prefixFile=m>.
12. *Vandenbroucke F. Competencies for the Knowledge Society: ICT in education initiative, 2007–2009* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ond.vlaanderen.be/ict/english/competencies_knowledge_society.pdf.
13. *Anexele la OMECT nr. 4316/03.06.2008 privind aprobarea programului de studii psihopedagogice în vederea certificării pentru profesia didactică prin Departamentul pentru Pregătirea Personalului Didactic* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://administratesite.edu.ro/index.php/articles/10193>.
14. *Standards für die Lehrerbildung: Bildungswissenschaften – Beschluss der Kultusministerkonferenz vom 16.12.2004* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kmk.org/fileadmin/veroeffentlichungen_beschluesse/2004/2004_12_16-Standards-Lehrerbildung.pdf.
15. *The Qualified Teacher Status Standards Wales 2009. (2009, № 25)* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://wales.gov.uk/legislation/subordinate/nonsi/educationwales/2009/3220099/?lang=en>.
16. *Standard for Initial Teacher Education. December, 2006 – The General Teaching Council for Scotland* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.gtcs.org.uk/web/FILES/the-standards/the-standard-for-initial-teacher-education.pdf>.
17. *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 17 stycznia 2012 r. w sprawie standardów kształcenia przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.men.gov.pl/images/stories/pdf/20120117_standardy_ksztalcenia_dla_nauczycieli.pdf.
18. *Teaching qualifications [Lararexamen]* – Swedish National Agency for Higher Education [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.hsv.se/download/18.4dfb54fa12d0dded89580005407/lararexamen_2008.pdf.
19. *Internet for everyone: Information and communication technologies at school and in society. Programme, November 2004* [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://eduscol.education.fr/chrgt/internetforeveryone.pdf>.